

Nr 162.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utbyte av ett patologisk-anatomiska institutionen vid universitetet i Lund tillhörigt, inom området för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i nämnda stad uppfört begravningskapell mot en sjukvårdsinrättningarna tillhörig, med patologiska institutionen sammanbyggd likkällare m. m., given Stockholms slott den 16 mars 1923.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1923.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NÖTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför härefter:

På därom av vederbörande universitetsmyndigheter gjord framställning föreslog Kungl. Maj:t 1921 års riksdag (punkt 73 av bilagan *Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 128 häft. (Nr 162.)*

Utbyte av ett
patologisk-
anatomiska

institutionen vid universitetet i Lund tillhörigt, inom området för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i nämnda stad uppfört begravningskapell mot en sjukvårdsinrättningarna tillhörig, med patologiska institutionen sammanbyggd likkällare m. m.

åttonde huvudtiteln till 1921 års statsverksproposition) att till utförande, i huvudsaklig överensstämmelse med företedda ritningar och kostnadsförslag, av påbyggnads- och förändringsarbeten vid patologisk-anatomiska institutionens i Lund byggnad ävensom till inredning och möbler därstädes anvisa på extra stat för år 1922 ett reservationsanslag av 206,300 kronor.

Av vad av dåvarande departementschefen i ärendet anfördes framgår, att behovet av utvidgning av ifrågavarande institutions lokalutrymme syntes till fullo ådagalagt. Ett av skälen för den gjorda framställningen var även det starkt stigande antalet deltagare i den å institutionen anordnade kursen i allmän patologi. Detta antal kunde icke utan betydande svårighet stegras till vad som numera tarvades, så framt icke den tilltänkta ökningen av institutionslokalerna komme till stånd. I framställningar, som under de senare åren förelagts riksdagen, hade berörts det starka behovet av en ökning av antalet platser å landets medicinska institutioner. Under förhandenvarande förhållanden inträdde här och där en stagnation, som skadligt inverkade på möjligheten att tillfredsställa landets behov av läkarkårens normala rekrytering. De jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade sakkunniga, som den 31 december 1919 avgivit betänkande och förslag angående vissa den medicinska undervisningen rörande frågor, hade haft sin uppmärksamhet riktad på de svårigheter, som rätt och rådde i nyssberörda avseende. Efter skedd utredning angåvo de siffran 150 för sammanlagda antalet av de platser, som å respektive institutioner och kliniker borde finnas tillgängliga vid landets tre medicinska läroanstalter. Under då rådande förhållanden funnos emellertid vid de medicinskt-teoretiska institutionerna blott 130 platser att tillgå. Vid undersökningen av huru antalet 150 platser skulle kunna ernås hade de sakkunniga beräknat, att de 32 platser, till vilka antalet vid envar av flera institutioner i Lund för det dåvarande vore inskränkt, skulle ökas till 40. En särskild förutläggning härför vore emellertid, enligt vad de sakkunniga anförde, att den tillämnade utvidgningen av den patologisk-anatomiska institutionen komme till stånd.

Såsom ytterligare skäl åberopade departementschefen önskvärldheten av lämpligare anordningar för undervisningen i rätts- och statsmedicin.

Riksdagen ansåg det vara genom vad i ärendet anförts ådagalagt, att den ifrågasatta utvidgningen av institutionens lokalutrymme vore nödvändig, för att institutionen skulle kunna fylla sitt ändamål. Kostnadsberäkningen ansåg riksdagen emellertid kunna undergå vissa modifikationer med hänsyn till inträffade och väntade prisfall å arbets- och varumarknaden. Riksdagen fann, att den beräknade kostnaden med fog kunde nedsättas till 150,000 kronor för själva byggnadsarbetena och till 20,000 kronor för övriga för institutionens utvidgning erforderliga utgifter, samt anvisade alltså för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1922 ett reservationsanslag av 170,000 kronor.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med yttranden av medicinska fakulteten, drätselnämnden och det större konsistoriet vid universitetet i Lund samt eget utlåtande av den 10 maj 1922 till Kungl. Maj:t överlämnad, av vederbörliga ritningar jämte beskrivning och kostnadsförslag åtföljd ansökning anförde direktionen för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund huvudsakligen följande.

Den del av källarvåningen i patologiska institutionen, som vore avsedd till förvaringsrum för liken efter å Lunds lasarett döda patienter, hade till sin storlek anpassats efter det patientantal, som lasarettet omfattade vid institutionens planläggning för 35 år sedan. Sedan dess hade patientantalet vid lasarettet mer än fördubblats, till följd varav även förvaringsrummet för de döda kropparna blivit alltmera otillfredsställande. Numera vållade detta alldeles otillräckliga utrymme de största svårigheter, och det vore ett ofrånkomligt krav, att ett snart och effektivt upphävande av dessa svårigheter företoges. Härvid måste beaktas, att den, på vilken det borde ankomma att träffa vederbörliga åtgärder härför, icke vore ägaren av patologiska institutionen, staten, utan ägaren av Lunds lasarett, Malmöhus läns landsting, som i den av lasarettutvidgningarna betingade situationen måste anses hava skyldigheten att fortsättningsvis i tillbörlig ordning föranstalta därom, att de döda kropparna efter å lasarettet avlidna patienter förvarades intill jordfästningen på ett värdigt och pietetsfullt sätt. Därför hade icke förslag framställts om utvidgning av patologiska institutionens likkällare, då den av 1921 års riksdag beslutade utvidgningen av institutionen planlades. Ett av direktionen utarbetat förslag till utvidgning av likförvaringsplatsen, vilket förslag framställdes å vid ansökningen fogade ritningar, vore däremot tilltänkt att föreläggas 1922 års landsting. Av dessa ritningar framginge, att direktionen ansett sig böra planlägga denna utvidgning som en direkt fortsättning åt norr av det hittillsvarande likförvaringsrummet i patologiska institutionens källare. Skälen för denna anordning, som tilltänkts efter utförligt samråd med de akademiska lärarna vid denna institution, vore i främsta rummet, att det omedelbara grannskapet till patologiska institutionen vore den enda för ändamålet lämpade platsen med hänsyn till att de döda kropparna så gott som alltid obducerades och att ett sambyggande av den nya lokalen med det hittillsvarande likförvaringsrummet på ett lätt genomförbart vis möjliggjorde en synnerligen efterlängtd uppdelning av de döda i en grupp, som just nedförts och befunne sig i avvaktan på obduktion, och en annan grupp, som obducerats och därefter iförts likklädsel och lagts i kistor. Det vore meningen, att det äldre förvaringsrummet skulle användas för den förra gruppen, det nya rummet för den senare. En gemensam nedgång vore tilltänkt för de båda rummen, och en liten del av det hittillsvarande rummet invid det nya vore avsedd till plats för klädning av de döda kropparna, vilka härifrån kunde föras direkt ut i det nya rummet. De båda rummen skulle i övrigt bliva fullt skilda från varandra genom dörrar. — Den säregna omständighet, som vore förbunden med denna tilltänkta byggnad, vore sålunda, att den förutsatte ett sambyggande av en stats- och en landstingsbyggnad. Direktionen förmenade

emellertid, att de synnerligen starka saksål, vilka, såsom nu nämnts, kunde anföras till förmån för en sådan anordning, borde mer än väl försvara densamma. Dessutom borde denna anordning, sedan den väl genomförts, enligt direktionens mening omedelbart förbindas med en lika nära liggande som för båda parterna gagnelig förhandling, åsyftande att åt staten förvärva och dymedelst även formellt med patologiska institutionen förena den skildrade tillbyggnaden. Förhållandena inbjöde osökt till en dylik förhandling. Till patologiska institutionen hörde nämligen ett samtidigt med denna institution uppfört mindre begravningskapell, vilket låge på lasarettets område och helt användes för jordfästningar inom lasarettet. Direktionen hade för avsikt att omedelbart efter den skildrade tillbyggnadens iordningställande begära landstingets bemyndigande att för vederbörande statsmyndigheter föreslå ett ägoutbyte mellan detta kapell och tillbyggnaden. — Förvärvet av denna tillbyggnad borde vara gagneligt för patologiska institutionen icke blott genom sammanförandet av likförvaringsrummen i en ägo utan även för främjandet av institutionens framtida utvidgning. Såsom av ritningarna framginge, hade direktionen nämligen för denna tillbyggnad påtänkt grundmurar av fullt samma tjocklek som den patologiska institutionens bottenvåning, och tillbyggnaden bleve härigenom direkt anpassad att utgöra grundvalen för en utvidgning av de för den bakteriologiska och obduktionsundervisningen använda rum i institutionen, vilka befunne sig i våningarna rakt ovanför den nuvarande likkällaren. — På grund av vad anförts anhölle direktionen, att Kungl. Maj:t täcktes bifalla ovanberörda tilltänkta sambyggande och därvid även godkänna vid ansökningen fogade ritningar och kostnadsförslag för tillbyggnaden.

Sedan byggnadsstyrelsen den 22 juni 1922 i ärendet avgivit infordrat utlåtande, fann Kungl. Maj:t genom beslut den 14 juli 1922 gott förklara, att från Kungl. Maj:ts sida hinder icke mötte att med patologiska institutionen i Lund sammanbyggdes ett likförvaringsrum för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund i enlighet med vid ansökningen fogade ritningar och beskrivning, varvid dock vissa närmare angivna villkor och bestämmelser i avseende å byggnadsarbetenas utförande skulle iakttagas.

I en till det större konsistoriet vid universitetet i Lund ingiven framställning hava nu föreståndarna för universitetets patologisk-anatomiska och rättsmedicinska institutioner, professorerna J. Forssman och E. Sjövall anhållit, att konsistoriet ville ingå till Kungl. Maj:t med begäran om proposition till 1923 års riksdag angående *dels* riksdagens bifall till utbyte av det patologiska institutionen tillhöriga, inom området för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund uppförda begravningskapellet mot den sjukvårdsinrättningarna tillhöriga, men med patologiska institutionen sammanbyggda likkällaren, *dels ock*, under förutsättning av bifall härtill och likaledes under

förutsättning av Malmöhus läns landstings bifall till bytet, om tillstånd att å den sålunda nyförvärvade likkällaren i överensstämmelse med skrivelsen bifogade, av domkyrkoarkitekten Th. Wählin uppgjorda ritningar påbygga en våning för utvidgning av det bakteriologiska laboratoriet i institutionen för medel inbesparade å det byggnadsanslag, som av riksdagen tidigare beviljats för påbyggnad och förändringar vid patologiska institutionen.

Till belysning av och som skäl för denna sin framställning hava Forssman och Sjövall anfört bland annat följande:

När Malmöhus läns landsting år 1882 upplät byggnadsplats för en patologisk institution härstädes, tillförbands institutionen att för framtiden tillhandahålla sjukvårdsinrättningarna lik- och obduktionsrum. Denna förpliktelse för institutionen kunde dock tydligtvis endast avse sjukvårdsinrättningarnas dåvarande omfång och tillmättes likförvaringsrummens storlek även härefter. När sjukvårdsinrättningarna sedermera utvidgades och liktillförseln därmed ökades till institutionen, blev utrymmet för liken knappt och efter sista tillbyggnaden av sjukvårdsinrättningarna, då dessa nästan fördubblades, blevo förhållandena tidtals olidliga. Utvidgning av likförvaringslokalerna var härmed oundgänglig, och anhöll direktionen för sjukvårdsinrättningarna hos 1922 års landsting om medel härtill, vilka ock av landstinget omedelbart beviljades.

Då liken efter å sjukvårdsinrättningarna avlidna med sällsynta undantag obduceras och sålunda så gott som samtliga lik måste passera genom den patologiska institutionen, ansåg direktionen i likhet med universitetsmyndigheterna det vara fördelaktigast, om det nya likförvaringsrummet kunde anordnas i direkt sammanhang med patologiska institutionens förutvarande likrum. Den ingick därför också till Kungl. Maj:t med begäran om tillåtelse att uppföra den nya liklokalen i samband med patologiska institutionen, vilken ansökan tillstyrktes av universitetsmyndigheterna under villkor att tillbyggnaden — en källarvåning — uppfördes så, att den kunde påbyggas, om så önskades, till samma höjd som den patologiska institutionen i övrigt hade. Denna ansökan blev bifallen, och sedan ritningarna granskats och godkänts av byggnadsstyrelsen, igångsattes bygget, vilket nu redan i det närmaste står färdigt.

Anledningen till att grunden och väggarna till den nya likkällaren fordrades så konstruerade, att en påbyggnad skulle kunna göras, var, att den nya likkällaren tänktes i en nära framtid skola övergå i statens ägo i utbyte mot ett patologiska institutionen tillhörigt begravningskapell, vilket finnes uppfört å sjukhusinrättningens mark, en tanke som är tydligt angiven i yttrandet till Kungl. Maj:t med anledning av ansökan om rätt till sammanbyggnad av den nya likkällaren med patologiska institutionen.

Sägda begravningskapell uppfördes samtidigt med patologiska institutionen år 1885—1887. Ursprungligen var det beräknat att ligga inom själva institutionen, men sedan direktionen för sjukvårdsinrättningarna välvilligt erbjudit en byggnadsplats för ett fristående begravningskapell, utbröts det ur institutionen och

uppfördes som särskild byggnad, vilket för planläggningen av institutionen på den trånga tomten var av stort värde. För anordningen av ett särskilt begravningskapell talade även en annan omständighet, vilken av dåvarande institutionschefen, framlidne professoren M. V. Odenius angives på följande sätt nämligen: »att den allmänhet, vilkens behov av sjukvård lasarettet huvudsakligen ser till godo, utan tvivel skulle finna sin pietetskänsla med hänsyn till de döde vida mer tillfredsställd genom upplåtandet av ett särskilt, enkom därtill avsett begravningskapell, och därför, med ökat förtroende för sjukanstalten i dess helhet, även alltmera uppgiva sin motvilja mot obduktioner».

Denna sistnämnda för den medicinska undervisningen och forskningen så betydelsefulla avsikt med kapellets uppförande har, såsom erfarenheten noggsamt visat, helt gått i uppfyllelse. Kapellet tjänar därför numera i huvudsak ett lasarettensintresse och bör därför också rätteligen vara en lasarettets egendom. Och det står, som redan sagts, på sjukvårdsinrättningarnas eller lasarettets område avskilt från institutionen. Likkällaren åter är sammanbyggd med institutionen och kommer att helt bedrivas av institutionens folk i samband med obduktionsverksamheten. Detta jämte möjligheten att påbygga likkällaren till utvidgning av institutionen gör att dess övergång i statens ägo å andra sidan måste anses synnerligen önskvärd.

Ett sådant byte synes oss också avsevärt underlättas därav, att de bägge av universitetet resp. direktionen utsedda värderingsmännen funnit värdet av de till byte föreslagna byggnaderna lika stort.

Det torde vara att förvänta, att Malmöhus läns landsting för sin del kommer att bifalla ifrågavarande ägobyte, och på framställning från direktionen över länets sjukvårdsinrättningar i Lund har sjukvårdsavdelningen inom landstingets förvaltningsutskott för sin del redan beslutat förorda framställningen om bytet hos landstinget.

Under förutsättning av bifall till det nu motiverade bytesförslaget framställer sig så frågan om en påbyggnad av den nyförvärvade likkällaren.

Enligt den plan för de medicinska studierna, som den sista härför tillsatta kommittén uppgjorde, beräknades att vid Lunds medicinska fakultet årligen 40 studerande skulle kunna erhålla sin utbildning. Sedan nu den beslutade och beviljade påbyggnaden av patologiska institutionen fullbordats, kan ock sagda antal medicine studerande erhålla undervisning i patologi, men i bakteriologi tillåter laboratorietrymmet ej mer än högst 32 att passera årligen. Blev emellertid det bakteriologiska laboratoriet förstorat, kunde givetvis även 40 studerande här få sin undervisning. Någon möjlighet till utvidgning av sagda laboratorium har dock hittills ej förelegat, alldenstund detta laboratorium endast kan förstoras mot norr och institutionen ej äger någon mark i denna riktning utan lasarettets område på detta håll når ända fram till institutionsväggen. Genom bifall till ovannämnda bytesförslag ändras emellertid detta förhållande i så måtto, att institutionen blir ägare av likkällaren, vilken just ligger rakt norr om det bakteriologiska laboratoriet. Genom en påbyggnad av likkällaren kan sålunda en önskvärd utvidgning av det bakteriologiska laboratoriet ernås. Gjordes denna påbyggnad i överensstämmelse med den av arkitekten Th. Wählin uppgjorda ritningen skulle därmed an-

talet arbetsplatser ökas från nuvarande 16 till 24 och med tvänne parallellt löpande kurser — såsom nu praktiseras — till och med 48 studenter kunna studera bakteriologi, vadan utrymmet bleve fullt tillräckligt även i fall av något ökad tillströmning av studenter. Kostnaderna för denna påbyggnad belöpa sig enligt vidfogade kostnadsförslag till 17,087 kronor för byggnadsarbetet, 4,200 kronor för uppvärmning, avlopp och gas, 437 kronor för elektriska ledningar, vartill kommer 2,000 kronor i arkitekt- och kontrollantsarvoden och 2,276 kronor för oförutsedda utgifter eller tillsammans 26,000 kronor.

Detta belopp rymmes helt inom ramen för de besparingar, som kunnat göras på det anslag, som beviljats för de nu snart avslutade påbyggnads- och omändringsarbetena å patologiska institutionen. Enligt vad universitets drätsel-nämnd påvisar, kommer nämligen besparingen på sagda anslag att uppgå till minst 30,000 kronor.

Under sådana förhållanden kan alltså denna för undervisningen önskvärda utvidgning komma till stånd utan att några ytterligare anslag beviljas och detta är ett av skälen, varför vi vågat föreslå att tillåtelse måtte utverkas av innevarande års riksdag att använda av besparingarna på det nu beviljade anslaget 26,000 kronor till denna ytterligare tillbyggnad av patologiska institutionen i hudsaklig överensstämmelse med de av arkitekten Th. Wåhlin uppgjorda ritningarna.

Tydligtvis kan dock ej påbyggnaden på likkällaren börja förrän även landstinget givit sitt uttryckliga bifall till det ovan föreslagna bytet och staten därmed blivit ägare till likkällaren, där påbyggnaden skall göras.

De i skrivelsen omförmälda värderingsmännen, byggmästaren A. P. Månsson för direktionen för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund och arkitekten H. Sjöström för universitetets drätsel-nämnd, hava anfört, att — trots en viss skillnad i kubikutrymme — de båda byggnadernas värde måste anses vara alldeles jämförligt.

Härjämte äro vid Forssmans och Sjövalls skrivelse fogade dels skrivelse till lasarettsdirektionen från sjukvårdsavdelningen inom landstingets förvaltningsutskott, vilken förordar det ifrågasatta ägutbytet, dels ock vederbörliga kostnadsförslag och ritningar.

Medicinska fakulteten har, med vitsordande av de i skrivelsen omnämnda förhållandena, på det varmaste tillstyrkt de i densamma framlagda förslagen.

Vidare har drätsel-nämnden vid universitetet meddelat, att den icke har något att erinra mot de föreslagna åtgärderna, och därjämte vitsordat, att å det i framställningen omnämnda, av 1921 års riksdag beviljade anslaget till påbyggnads- och förändringsarbeten vid patologisk-anatomiska institutionen med säkerhet kommer att uppstå en besparing av minst 30,000 kronor.

Sedan det större konsistoriet med eget tillstyrkande yttrande

överlämnat handlingarna i ärendet till kanslern, har denne i utlåtande den 21 februari 1923 hemställt om avlåtande av proposition till 1923 års riksdag i enlighet med den gjorda framställningen.

På grund av remiss har byggnadsstyrelsen den 1 mars 1923 avgivit yttrande i ärendet och därvid — med bifogande av en till styrelsen under hand inlämnad situationsplan — förklarat sig för sin del icke hava något att erinra vare sig mot det föreslagna bytet, ritningarna till likkällarens påbyggnad eller de för detta byggnadsföretag beräknade kostnadernas slutsumma.

Departement-
schefen.

De skäl, som av vederbörande anförts till förmån för det föreslagna ägoutbytet, synas mig tala för att framställning i detta syfte göres till riksdagen. Enligt vad jag inhämtat är ifrågavarande begravningskapell uppfört å mark, som till en del äges av lasarettet och till en del är av universitetet upplåtet till detsamma.

Även den ifrågasatta tillbyggnaden av det bakteriologiska laboratoriet anser jag mig böra tillstyrka. Den beslutade utvidgningen av patologisk-anatomiska institutionen avsåg närmast att möjliggöra en utökning av det förutvarande platsantalet vid undervisningen i patologi till 40. Denna siffra anger det antal platser, som enligt en av sakkunnige verkställd beräkning borde finnas tillgängliga vid de medicinska institutionerna och klinikerna i Lund. Såsom framgår av Forssmans och Sjövals skrivelse, tillåter det nuvarande laboratorietrymmet endast högst 32 studerande att årligen passera den bakteriologiska kursen. I hög grad önskligt är givetvis, att platsantalet å samtliga medicinska kurser varder lika till undvikande av eventuellt uppkommande stockningar och därav föranledda dröjsmål för de studerande i deras studier. Det föreliggande tillbyggnadsförslaget avser att främja en dylik anordning, vilken måste anses vara av betydelse för underlättande av en praktisk och ändamålsenlig utveckling av det medicinska studieväsendet. Härtill kommer vidare, att några medel för ändamålet icke behöva äskas, då, såsom förut nämnts, besparingar uppgående till mer än det erforderliga beloppet komma att uppstå på det år 1921 beviljade anslaget.

Mot de förebragta kostnadsberäkningarna och ritningarna har jag icke funnit något att erinra.

I anslutning härtill får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels för sin del medgiva, att ett patologisk-anatomiska institutionen vid universitetet i Lund tillhörigt, inom området för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund uppfört begravningskapell må utbytas mot en sjukvårdsinrättningarna tillhörig, med patologiska institutionen sammanbyggd likkällare,

dels ock, under förutsättning att detta utbyte kommer till stånd, medgiva, att å den sålunda förvärvade likkällaren må, i huvudsaklig enlighet med av domkyrkoarkitekten Th. Wåhlin uppgjorda ritningar, påbyggas en våning för utvidgning av institutionens bakteriologiska laboratorium, ävensom att till bestridande av kostnaderna härför må av det överskott, som kan uppkomma å det för påbyggnads- och ändringsarbeten vid patologisk-anatomiska institutionens i Lund byggnad m. m. anvisade reservationsanslaget av 170,000 kronor, användas ett belopp av högst 26,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall ävensom förordna, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.